

ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ A PEACEKEEPING

Mgr. Zdeněk Rod, Ph.D.

Katedra bezpečnostních studií
Zdenek.rod@cevro.cz

11 | 3 | 2026

OSN A ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ 1/3

Řešení konfliktů – dvě podoby:

- 1) psaná (charta – kapitola VI. a VII.)
- 2) nepsaná (zvyky, konsenzus – PKP, DDR, PKR)

V době SV byla OSN značně omezena = RB nebyla akceschopná

K řešení konfliktů se přistupuje na základě kapitoly VI. a VII. Charty OSN

Klíčovým orgánem je Rada bezpečnosti OSN

Ta posoudí, zda došlo k porušení míru a narušení mezinárodní bezpečnosti

=> kolektivní management konfliktů

Zahrnuje různé multilaterální přístupy k udržení či obnovení pořádku a míru

Podstatou je společná koordinovaná akce

S cílem udržení míru lze využít preventivní akce, peacekeeping a vynucení (enforcement)

OSN A ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ 2/3

Vyjednávání

- Vyšetřování skutkové podstaty konfliktu – komise
- během šetření nedochází k vyřešení konfliktu, tyto komise mají jen zjistit, k čemu došlo. Řeší jen skutkovou podstatu, ne právní.

Mediace

- mediátorem může být kdokoliv

Dobré služby

- nejsou v OSN – zajištění prostorů k vyjednávání

Smírčí řízení

- obě strany dosáhnou smíru a kompromisní dohody, který nakonec schválí soud
- ad hoc smírčí soudy/komise nebo v reg. org. již rozhodčí/smírčí soudy existují
 - Na rozdíl od mediace můžou také podávat návrhy změny kompromisních dohod a smluv
- rozhodnutí je závazné a obě strany s tím musí souhlasit

Mezinárodní soudní dvůr v Haagu

- hraniční spory, majetkové spory

ICC

- spolupracuje s OSN, ale nebyl vytvořen OSN

Zvláštní soudy pro bývalou Jugoslávii, Rwandu, Sierra Leone či Libanon

OSN A ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ 3/3

Kolektivní akce podle kapitoly VII podle článku 39 a 42

- státy mohou použít ozbrojenou sílu, když je potřeba potrestat agresora
- článek 42 se týká výjimky použití kolektivní akce
- Vytvoření koaličních jednotek

Další výjimkou je čl. 51, kdy se stát může bránit za použití síly

- stát má právo na sebeobranu jen tehdy, pokud to RB neřeší a nechce obnovit suverenitu daného státu
- několikrát zneužito, např. Izraelem při Šestidenní válce (1967)
- 1981 Osirak v Iráku
- prevence a preempce

3. výjimka je trochu zastaralá, ba ne archaická

- 53+107
- možnost využít ozbrojenou sílu proti nepřátelským státům (Japonsko, Německo)

KONCEPT PREVENCE VYPUKNUTÍ NÁSILÍ 1/2

Je definován různě, a to jak v teorii, tak v praxi:

- „prevence konfliktů je činnost, jejímž cílem je předcházet vzniku sporů a jejich vyhrocení do ozbrojených konfliktů a omezit jejich rozšíření, pokud se objeví (Butrus Butrus-Ghálí, Agenda pro mír 1992)
- Prevence konfliktů je činnost, jejímž cílem je předejít vypuknutí ozbrojených konfliktů a masového násilí (Miall – Ramsbotham – Woodhouse, 1999: 96)
- Prevence konfliktů je konstruktivní jednání, jehož cílem je snížit pravděpodobnost hrozby, použití nebo rozmístění ozbrojených sil protivníků v politickém sporu (Wallensteeen – Möller, 2003: 5)

KONCEPT PREVENCE VYPUKNUTÍ NÁSILÍ 2/2

V současné praxi ŘK v MV můžeme rozlišit 2 přístupy k prevenci konfliktů:

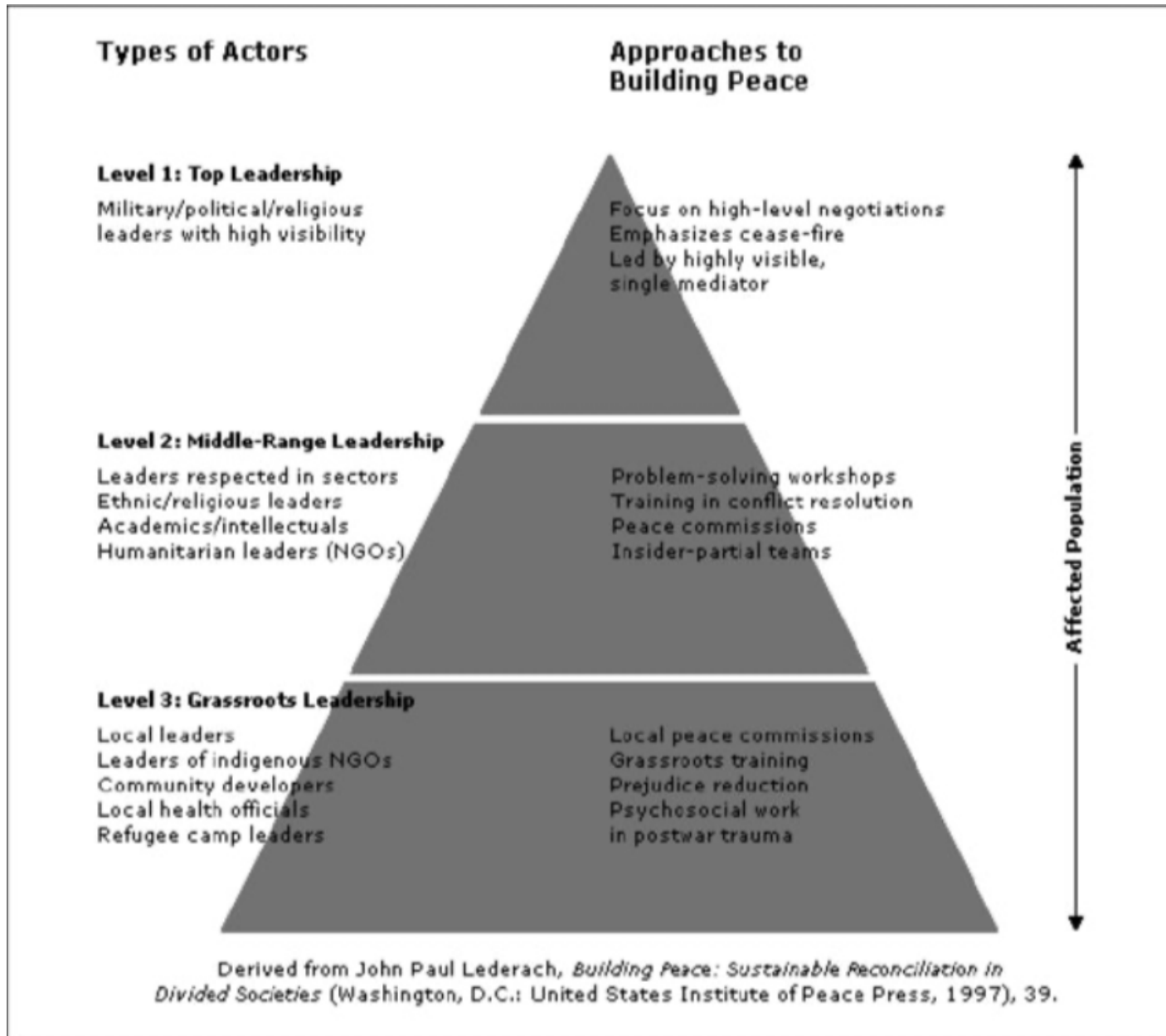
Přímá prevence / lehká prevence

- Cílem je zabránit ozbrojené a násilné eskalaci konfliktu a snížit nebezpečí jeho vyhrocení
- Nástroje – diplomatická intervence, dlouhodobé mise a mediace

Strukturální prevence / hluboká prevence

- Snaha je vytvořit takové podmínky, aby konflikty vznikaly jen minimálně; snaha udržet riziko na min. stupni
- Nástroje – dlouhodobá podpora budování občanské společnosti, hospodářská, rozvojová, technická, politická a kulturní spolupráce

AKTÉŘI PREVENCE VYPUKNUTÍ NÁSILÍ

SYSTÉM VČASNÉHO VAROVÁNÍ (SVV)

V dlouhodobé perspektivě snižuje lidské i materiální ztráty

Snaha předejít eskalaci ozbrojeného konfliktu

SVV vyhodnocuje danou situaci na základě následujících ukazatelů:

Statistické indikátory

- Demografické změny, ekonomické výkyvy, bezpečnost, společenská a politická situace, lidská práva, nárůst extremismu

Expertí v terénu

Sledování lokálních periodik a zpravodajských portálů

- Obsahové analýzy

Sledování externích vlivů

- Šíření nepřátelských narativů
- Hybridní problematika
- Migrace

V OSN existuje od roku 2000 tým pro prevenci

Jednotlivé faktory však vždy nemusí směřovat ke konfliktu

Případ Botswany a Sierra-Leona

ODPOVĚDNOST ZA OCHRANU - RESPONSIBILITY TO PROTECT (R2P) 1/2

R2P je přístup, který umožňuje podniknout humanitární intervenci, pokud stát není schopný zajistit svým obyvatelům bezpečnost (nebo je to dokonce ten stát, který ty hrozby produkuje)

R2P je výsledek Světového summitu OSN z roku 2005

- Strategie se však formuje již v roce 2001

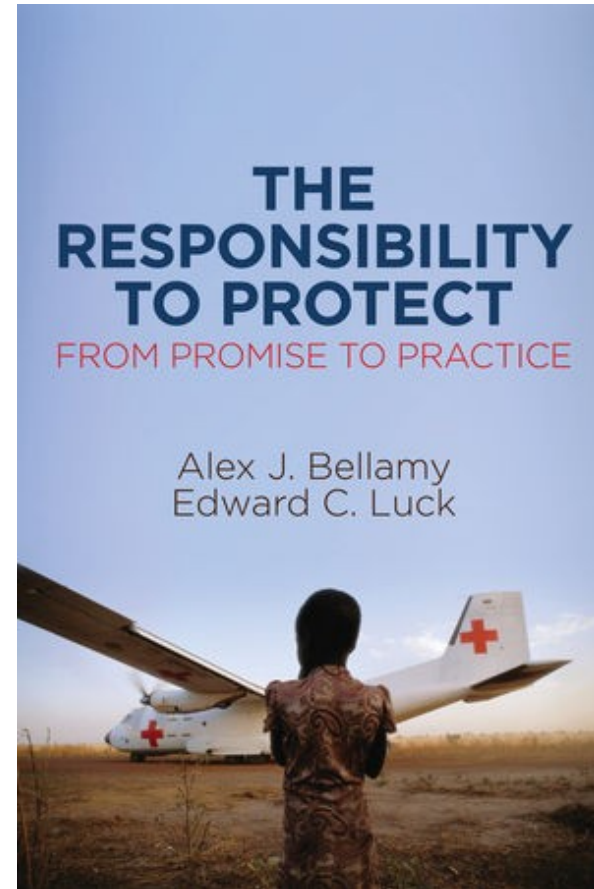
Mezinárodní norma => není v mez. právu -> aktéři se shodli, že budou R2P dodržovat

=> 2009 – státy OSN potvrdily svůj souhlas s R2P

Objevuje v návaznosti na etnické čistky na Balkáně či ve Rwandě

3 pilíře R2P

- 1) Každý stát má povinnost chránit svoje občany před zločiny proti lidskosti – čistky, válečné zločiny atd.
- 2) MS má povinnost napomenout daný stát, pokud se tak neděje
- 3) pokud stát není schopen ochránit svou společnost, MS je povinna zakročit

ODPOVĚDNOST ZA OCHRANU - RESPONSIBILITY TO PROTECT (R2P) 2/2

- Pokud dojde k naplnění R2P, RB diskutuje o donucovacích nástrojích Charty OSN
- R2P už byla uplatněná ve více než 80 případech – Středoafriická republika, Pobřeží slonoviny, DRK, Libérie, Libye, Mali, Somálsko, Jižní Súdán, Sýrie

Kritika R2P

Je to nástroj liberálního Západu

Otázky suverenity

Kritici tvrdí, že R2P nikdy nebude použito proti silným aktérům MS

R2P je jen o vojenské akci

- To však není pravda

Státy RB nemusejí prosazovat mezinárodní zájem, ale své národní partikulární zájmy

je to stále universální nástroj?

- Státy RB nikdy nepůjdou proti sobě

Libye

- Došlo ke svržení režimu a vyvolání vlny nestability
- Byly státy opravdu neutrální?

PEACEKEEPING

Co je peacekeeping?

- Peacekeeping je mezinárodní nástroj pro udržení nebo obnovení míru v oblastech konfliktu.
- Nejčastěji jej organizuje United Nations prostřednictvím mírových misí (UN Peacekeeping Operations).
- Mise jsou nasazovány po uzavření příměří nebo mírové dohody, aby pomohly stabilizovat situaci a zabránit obnovení bojů.

Hlavní cíle peacekeepingu

- monitorování příměří a mírových dohod
- ochrana civilního obyvatelstva
- podpora politického procesu a obnovy státu
- pomoc při odzbrojení a demobilizaci ozbrojených skupin

Kdo se účastní

- vojáci
- policisté
- civilní experti (humanitární pracovníci, právníci, administrativní specialisté)

Základní principy

- souhlas stran konfliktu
- nestrannost
- použití síly pouze v sebeobraně nebo k ochraně mandátu

MISE 1. GENERACE PEACEKEEPINGU

Principy:

- 1. neutralita
- 2. souhlas všech zúčastněných stran
- 3. lehce vyzbrojení vojáci
- 4. mise se zodpovídá OSN

Příklad - 1956 - UNEF – Sinaj

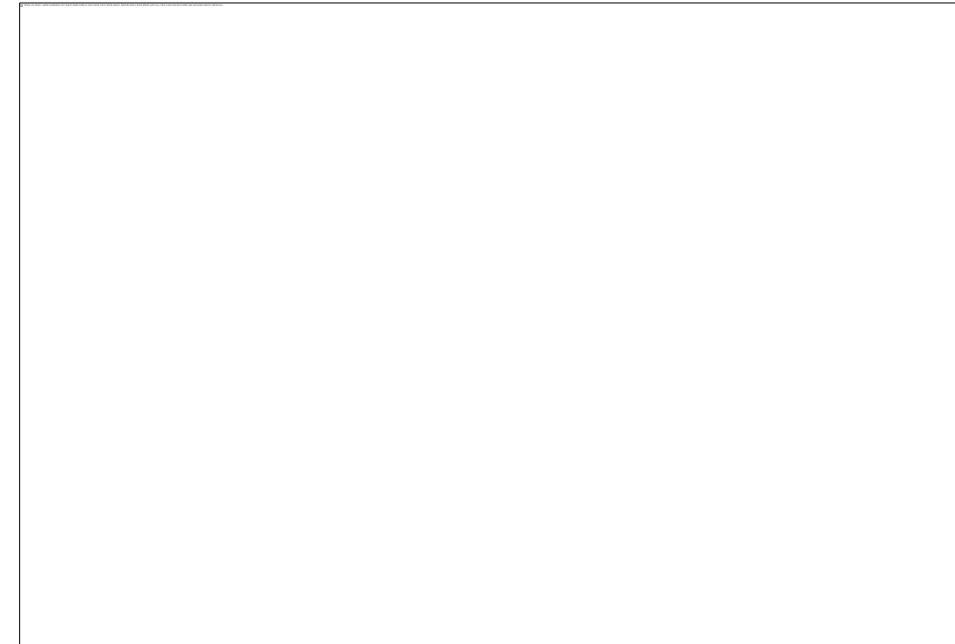
MISE 2. GENERACE = 90.LÉTA = EXPANZIVNÍ OBDOBÍ PEACEKEEPINGU

Více pravomocí než jen dohlížení na mír, zásahy v probíhajících konfliktech, vytváření bezpečnostních zón, bezletových zón

- po ukončení konfliktu postkonfliktní rekonstrukce
- na určité úkoly mandát k použití síly (selektivní peaceenforcement)
- kromě vojáků i civilní složka (technici, humanitární pracovníci atd.)

Mise:

- **1992 UNOSOM, 1992 UNPROFOR, 1993 UNAMIR**

UNOSOM 1992

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=Jq-WbXY9K3E>

UNPROFOR 1992

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=cCC8zqjUkAg>

UNAMIR 1993

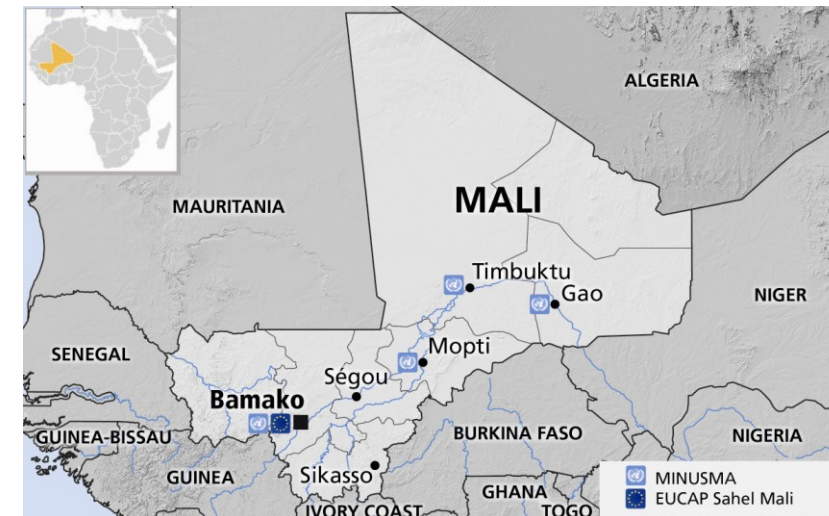

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

MISE 3. GENERACE PEACEKEEPINGU - MISE PODLE KAPITOLY 6 A PŮL

- Mise od 60. let překračují standard mise OSN
- Někteří autoři říkají VI ½ +
- mise podle kap. 6 1/2 + => mise selektivního vynucení - mise měly mandát na užití ozbrojené síly za účelem obrany civilních území - úkoly byly selektivně vybrány
- Jiná opatření při prosazování humanitárních opatření
- Tato 3. generace se vyznačuje velkým počtem personálu
- Široká škála aktivit – oprava infrastruktury, volby, ekonomické instituce, do jisté míry nahrazují domácí instituce
- Příklad – MINUSMA do 2023

SOUČASNÉ PEACEKEEPINGOVÉ MISE

[HTTPS://PEACEKEEPING.UN.ORG/EN](https://peacekeeping.un.org/en)

PEACEKEEPING OPERATIONS

UNTSO

United Nations Truce Supervision Organization

Helping to bring stability in the Middle East

[Go to the mission fact sheet](#) →

[See all peacekeeping operations](#)

POSTKONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE 1/4

Jedná se o komplex aktivit, které se pokoušejí po skončení (mezistátního či vnitrostátního) válečného konfliktu „obnovit socioekonomickou strukturu společnosti a vytvořit tak podmínky pro fungující mírovou společnost, včetně systému vládnutí a vlády práva“

PKR nastupuje po ukončení násilí a trvá do normalizace situace – 10, 15, 20 let?

Důležitá je vůle místního obyvatelstva

- Post-war peacebuilding x post-war reconstruction
 - Víceméně synonyma

POSTKONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE 2/4

Nation building (NB) x PKR

NB je ve vědeckých pracích chápán jako obnova společenských pořádků x PKR je mnohem širší pojem – ekonomika, bezpečnost, školství, nemocnice, infrastruktura....

NB znamená použití ozbrojených složek po skončení konfliktu ve snaze podpořit trvalou přeměnu státu a společnosti

Především se jedná o politickou transformaci, a nejen ekonomickou

- demokratizace společnosti => liberální demokratický stát

NB při obnově Německa a Japonska

V době SV to mělo ideologický nádech

- ideologický nástroj zatlačování komunismu

POSTKONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE 3/4

PKR se objevuje v MV v souvislosti s obnovou Německa a Japonska

- Používá pojem nation-building – výstavba státu
- Na proces dohlížela okupační správa
- Silný vliv americké představy o státnosti
- Později obnova Jižní Koreje

V první fázi SV se v západním bloku prosadil americký přístup k obnově, tzv. nation building

- demokratizace společnosti => liberální demokratický stát
- ideologický nástroj zatlačování komunismu

Post-konfliktní obnova ustupuje v 50.-60. letech

- Zejména ve spojitosti s dílčími úspěchy
- **Další útlum se stažením amerických vojsk z Vietnamu**
- **90. léta – obnovení zájmu v souvislosti s nárůstem ozbrojených konfliktů**
- **Agenda pro mír 1992**
- **Nástup civilních a vojenských misí**

NĚMECKO – FRANKFURT V ROCE 1945

POSTKONFLIKTNÍ REKONSTRUKCE 4/4

PKR 3 fáze:

- 1) Počáteční fáze vstupu vnějších aktérů a formulace vhodných strategií, nástrojů a mechanismů rekonstrukce (použití vojenských sil pro zajištění bezpečnosti a stability)
- 2) Fáze transformace, kdy jsou posilovány legitimita a kapacity rekonstruovaných společností (obnova ekonomiky, soudního systému, vytvoření mechanismů vládnutí, usmíření společnosti)
- 3) Fáze podpory udržení procesů a výsledků předchozích fází (dlouhodobé zachování funkčnosti vybudovaných socioekonomických, politických a právních struktur a oslabení vlivu vnějších aktérů)

PKR – SEKTORY REKONSTRUKCE

- 4 hlavní pilíře
- **Bezpečnost**
- **Spravedlnost a usmíření**
- **Sociální a ekonomický blahobyt**
- **Vládnutí a politická účast**

BEZPEČNOSTNÍ SEKTOR 1/2

Zajištění bezpečnosti před vnějšími a vnitřními vojenskými, politickými, ekonomickými, sociálními, kulturními a environmentálními hrozbami je nutnou podmínkou stabilizace jakéhokoli konfliktu

1. fáze

- Základem je kontrola bojujících skupin, ochrana obyvatelstva, infrastruktury atd.
- Výměna zajatců, demilitarizace armády, potlačení bojujících skupinek
- Snížení počtu zbraní ve společnosti
- Odstraňování min
- Zablokovat zdroje pro bojujících –
 - role diaspor – Kurdové či Tamilští Tygři
 - Proces z Kimberley v 90. letech
- Demobilizace a integrace kombatanů do společnosti
- Zamezení obchodu se zbraněmi, lidmi, drogami, zajištění humanitární pomoci
- Mělo by dojít k vyjasnění regionálních bezpečnostních vztahů

BEZPEČNOSTNÍ SEKTOR 2/2

V 2. fázi

- Kontrola demilitarizovaných zón, oddělení obyvatelstva,
- Reintegrace kombatanů
- Ve finální fázi dochází k přenosu bezpečnostních kompetencí a pravomocí na lokální aktéry

SPRAVEDLNOST A USMÍŘENÍ

- „Usmíření je takové, jaké si ho lidé udělají.“ (Latal, osobní komunikace, 2020)
- Další autor, John P. Lederach (1998: 26–27), přichází s tezí, že klíčem k usmíření je proměna konfliktních vztahů. Proměnu konfliktních vztahů dává Lederach do roviny mezilidských vztahů, na kterých je potřeba neustále pracovat. Jádrem vzájemných vztahů má být mimo jiné princip porozumění
- Usmíření podle Ramsbothama (2011: 15) znamená, že usmíření zároveň poslední fází konfliktního cyklu, a to hned poté, co dojde k dosažení normalizace vztahů mezi zúčastněnými aktéry

SPRAVEDLNOST A USMÍŘENÍ

Jak zvládnout usmíření?

- Cílem není vybudovat vrátit vztahy do doby před vypuknutím konfliktu, ale vytvořit minimální rámec pro spolupráci a vybudování důvěry mezi stranami
- Vzdělávání
- Smíšené vzdělávání, mezikulturní programy, společná historie
- Komise pravdy
- Mezi další problémy se např. řadí samotný název, „komise pravdy“. Janine N. Clarková (2012: 240) v tomto ohledu podotýká, že díky absenci „jednotné pravdy“ se nejedná o vhodný název. Namísto něj by mělo dojít k terminologickému obratu, přičemž vhodnějším názvem by bylo vytvoření komise hledající fakta (fact-finding commission)
- Válečné tribunály
- Návrat vnitřně vysídlených osob
- Větší zapojení žen

SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÝ BLAHOBYT

- Sociální a ekonomický růst zvyšuje spokojenost obyvatelstva
- Ekonomická transformace -> tržní hospodářství
- Security-Development Nexus – > hlavně jeho ekonomická stránka
- Oprava infrastruktury, finančního a bankovního systému, získání FDIs, vytvoření stabilního investičního prostředí
- Snížení korupce, potlačení černého trhu
- Návrat vnitřně vysídlených osob, zajištění dostupnosti potravin

VLÁDNUTÍ A POLITICKÁ ÚČAST

- **Ustanovení fungujícího politického systému, státní správy a samosprávy, otevření politické účasti**
- **Priority**
- Vytvoření struktur vládnutí a mechanismů pro politickou participaci občanů
- Podpora legitimních politických instituce a procesu politické participace
- Konsolidace politických institucí a procesu politické participace
- Pokud nelze hned vytvořit vládu => mezinárodní protektorát
 - Příklad BaH
- Ústava
- Otázka voleb?
 - Paris: Spíše až v pozdější fázi – mají konfliktní potenciál
 - Budování liberální demokracie?
 - Aplikace neoliberálního systému vládnutí nepřinesla ve slabých státech očekávané výsledky

DILEMATA PKR

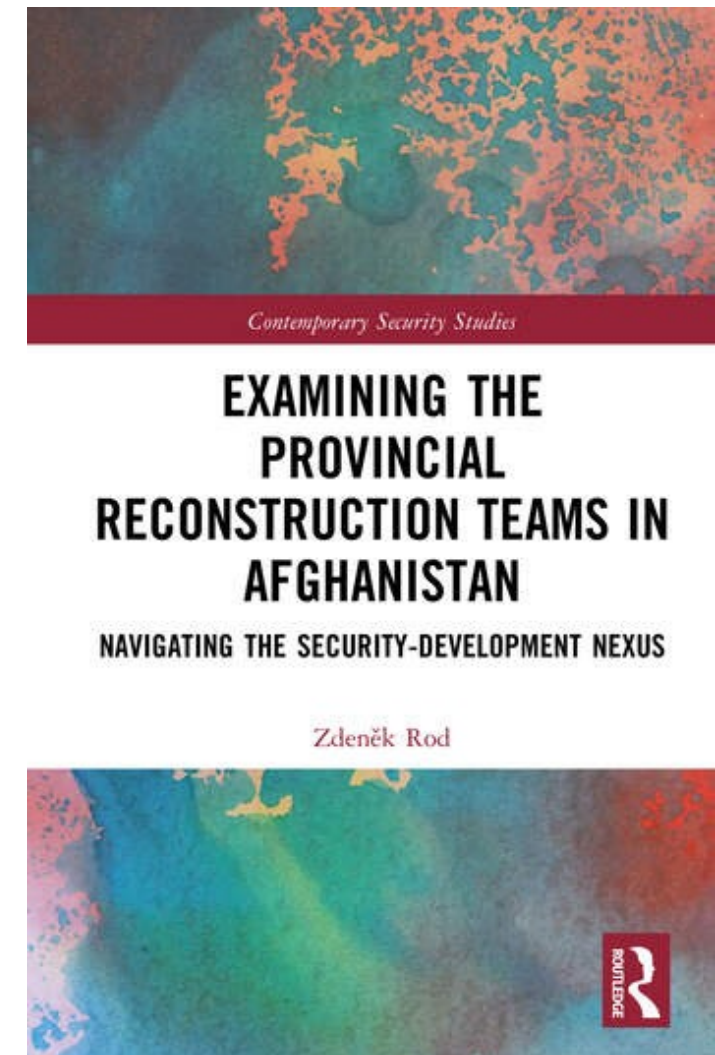
- **Roland Paris: Lokální aktéři nemají zkušenosti s liberální demokracií**
- **Bezprostřední implementace je chybná**
- **První je potřeba vybudovat stabilní instituce, které jsou schopné zvládnout sociální, ekonomické a bezpečnostní konflikty**
- **Huntington – žádný systém nemůže fungovat bez stabilních institucí**
- **Nedochází k reflexi místních poměrů, kultury a zvyků – viz Afghánistán**
- **Místní společnost nemá zkušenost s tržními mechanismy**
- **Sociální inženýrství – morální dilemata**
- **Volby**
- **destabilizace křehkého míru**

OBNOVA BOSNY A HERCEGOVINY

- Lidé sice žijí spolu na jednom místě, ale žijí spíš jen vedle sebe.“ (osobní komunikace, Latal 2020)
- BaH po více než 25 letech – jedná se úspěšnou rekonstrukci?
- Rekonstrukce Bosny byla zároveň prvním velkým projektem poválečné obnovy od 2. světové války
- Společnost rozdělená na základě etnického klíče
- Universální označení Bosňan se neuchytilo
- Slabá institucionalita a neúplná suverenita
- silnou přítomností mezinárodního společenství, které se prostřednictvím OHR podílí na vedení země a zdráhá se předat své pravomoci bosenským elitám. Chandler v tomto ohledu hovoří o tzv. „sdílené suverenitě
- Rozdělené školství
- Secesionistické snahy RS
- Silný odliv mozků
- Slabá ekonomika
- Specifická role válečných zločinců – role hrdiny x zločince

OBNOVA AFGHÁNISTÁNU

- Probíhala cca od 2003
- Role post-konfliktních rekonstrukčních týmů (2003–2015)
- Kombinace civilních a vojenských aktivit skrze provinční rekonstrukční týmy
- Specifická role Pákistánu
- Podpora Tálibánu
- Nepochopení místních kulturních podmínek
- Víceméně selhání
- **Silná činnost NATO – dosahování bezpečnosti**
- Drony -> radikalizace?
- CIA učinila více než 400 útoků dronem, čímž napáchala nemalé civilní ztráty
 - Aqil Shah (2018) pro International Security -> článek Do U.S. Drone Strikes Cause Blowback? Evidence from Pakistan and Beyond
 - Jacqueline L. Hazelton 2021 – The Hearts and Minds Myth
 - Je potřeba snížit civilní ztráty
- **Kábul x venkov**
- **Role Richarda Holbrooka (zvláštní velvyslanec pro Afghánistán za Obamovy vlády)**
- Hlavní motivace je etnická a kmenová
- **Vláda neměla legitimitu**

DĚKUJI ZA VAŠI POZORNOST!

Jungmannova 17 | 110 00 Praha 1 | Česká republika
cevro.cz